

ORTAOKULLARDA İSTENMEYEN ÖĞRENCİ DAVRANIŞLARINA İLİŞKİN ÖĞRETMEN GÖRÜŞLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ*

EVALUATION OF TEACHERS' VIEWS ON UNDESIRABLE STUDENT BEHAVIOURS IN MIDDLE SCHOOLS

Faysal ÖZDAŞ¹ - Burhan AKPINAR²

Öz

İstenmeyen öğrenci davranışları, etkili sınıf yönetimini ve öğretmenlerin çalışmalarını engelleyen etkenlerden başında gelmektedir. Bu davranışlar, hem öğrencilerin öğrenmesini hem de, öğretmenlerin etkili öğrenme-öğretme ortamını oluşturmasını ve devam ettirmesini engellemektedir. Bu araştırmanın amacı, öğretmen görüşlerine göre istenmeyen öğrenci davranışların görülme sıklığını tespit etmektir. Araştırmada, betimsel tarama modeli kullanılmıştır. Araştırmanın evrenini, 2012-2013 eğitim-öğretim yılında Batman ili merkez ilçede 56 okulda görev yapan 1450 öğretmen, örneklemini ise, 34 okulda görev yapan 590 öğretmen oluşturmaktadır. Araştırmanın verileri, araştırmacı tarafından geliştirilen ölçekle elde edilmiştir. Ortaokullarda istenmeyen öğrenci davranışlarının görülme sıklığı “Bireyler Arası İlişkiler” ve “Sınıf Dışı Davranışlar” için “Bazen” düzeyinde, “Zarar Verici Davranışlar” boyutunda ise “Çok Nadir” düzeyinde gerçekleştiği saptanmıştır. Sonuçlar, değişkenler açısından değerlendirildiğinde öğretmen görüşleri arasında cinsiyet, kıdem ve görev yapılan okul türüne göre anlamı farklılaşma olduğu, bransa göre ise, anlamlı bir farkın olmadığı tespit edilmiştir. Buna göre, istenmeyen öğrenci davranışlarının görülme sıklığını en az düzeye indirmek için okul idarecilerine, öğretmenlere, öğrencilere ve öğrenci ailelerine uzman kişilerce eğitim verilmeli, ayrıca okullarda sosyal etkinlikler, sportif faaliyetler ve ders dışı etkinliklere daha fazla imkan sağlayacak düzenlemeler yapılmalıdır.

Anahtar Kelimeler: İstenmeyen Davranışlar, Bireyler Arası İlişkiler, Sınıf Dışı Davranışlar, Zarar Verici Davranışlar, Ortaokul

Abstract

Undesirable student behaviours are one of the main factors that prevent effective classroom management and teachers' works. These behaviours prevent both student learning and formation and maintenance of effective learning-teaching environment by teacher. The aim of this research is to identify frequency of undesirable student behaviours according to teacher's views. Research is in style of the descriptive scanning model. Population of the research is constituted by 1450 teachers from 56 schools in Batman in 2012-2013 academic year. The sample of the research is constituted by 590 teachers from 34 schools. The scale used in this research is developed by researcher. The frequency of undesirable student behaviours in middle schools is “sometimes” for “interpersonal relations” and “classroom behaviours”, and “rarely” for “harming behaviour”. Results show significant difference in teachers' views depending on gender, grade and school but there is no significant difference depending on branch. In order to decrease frequency of undesirable student behaviours, experts should train school administration, teachers, students and parents, besides there should be more opportunities for social, sport and extracurricular activities.

Keywords: Undesirable behaviours, interpersonal relations, out-of class behaviours, harming behaviours, middle school.

* Bu makale, Faysal Özdaş tarafından tamamlanmış olan Ortaokullarda Değerler Eğitimi ve İstenmeyen Öğrenci Davranışlarına İlişkin Öğretmen Görüşlerinin Değerlendirilmesi adlı doktora tezinin alt amaçlarından birini içermektedir.

¹Dr. Öğr. Üyesi Mardin Artuklu Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, faysalozdas@hotmail.com

²Prof. Dr. Fırat Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, bakpinar23@gmail.com

1. GİRİŞ

Geleceğin inşasında önemli bir yer olması açısından okul, eğitim sistemimizin önemli ve stratejik bir parçasıdır. Bütün tedbirlere rağmen okullarda bazen istenilmeyen davranışlar ortaya çıkmaktadır. İstenmeyen öğrenci davranışlarının meydana gelmesinde şüphesiz birçok faktör vardır. Okul yönteminin uygulamaları, öğretmenlerin tutum ve davranışları, okulun fiziki şartları, iklimi, öğretme-öğrenme sürecindeki uygulamalar vb. etkenler rol oynamaktadır. Okulda, eğitimin amacına ulaşmasının önündeki en büyük engellerden birisi, istenmeyen öğrenci davranışlarıdır. Dolayısıyla etkili bir okul için, istenmeyen öğrenci davranışları, eğitimin yüzleşmesi gereken öncelikli sorunlardandır. Okulun amaç ve güvenliğini tehdit edip, sınıf yönetimini zorlaştıran istenmeyen öğrenci davranışları, öğretmenler ve öğrenciler için de önemli bir kaygı ve stres kaynağıdır (Akpınar & Özdaş, 2012).

İstenmeyen öğrenci davranışları, etkili sınıf yönetimini ve öğretmenlerin çalışmalarını engelleyen etkenlerden başında gelmektedir (Babad, 2009). Bu davranışlar hem öğrencilerin öğrenmesini, hem de öğretmenlerin etkili öğrenme-öğretme ortamını oluşturmasını ve devam ettirmesini engellemektedir (Türnüklü, Zoraloğlu ve Gemici, 2001). Öğrencilerin bu tür davranışları, dünyada birçok ülkeyi ilgilendiren önemli bir sorundur; çünkü bu davranışlar, sınıfta öğrenme öğretme sürecini olumsuz etkilemekte ve okul devamsızlığı gibi olumsuz sosyal sonuçlara sebep olmaktadır (Yahaya vd., 2009). İstenmeyen öğrenci davranışları eğitim öğretimi engellemenin yanında fiziksel ve psikolojik huzursuzluklara da neden olabilmektedir. Bu durum, davranışı yapan öğrenciyi etkilediği gibi öğretmeni, sınıftaki diğer öğrencileri ve dolayısıyla dersi de olumsuz etkilemektedir (Başar, 2014). Bunun yanı sıra bu davranışların sıklığı eğitimi sekteye uğratmaktadır (Marzano, Marzano ve Pickering, 2008).

İstenmeyen davranışların sağlıklı bir biçimde tanımlanması gerekir çünkü bu tanımlama, istenmeyen davranışların değiştirilmesi açısından belirleyici öneme sahip olacaktır. Ancak istenmeyen davranışların belli bir şekilde tanımlanma sınırlarının çizilmesi zordur. Çünkü bireyin durumu, koşulları, bulunduğu mekân gibi birçok değişken davranışın istenmeyen nitelikte olmasını belirleyebilmektedir (Aydın, 2018; Korkmaz, 2014). Bu zorluklara rağmen öğrencilerin sınıf içerisindeki davranışlarını istenmeyen davranış olarak adlandırabilmek için bazı temel ölçütler kullanılabilir (Korkmaz, 2014) Davranışın öğrencinin kendisinin ya da sınıftaki arkadaşların öğrenmesini engellemesi, kendisinin ya da arkadaşlarının güvenliğini tehlikeye atması, okulun araç ve gereçlerine ya da arkadaşlarının eşyalarına zarar verme durumu ve öğrencinin diğer öğrencilerle sosyalleşmesini engellemesi, İstenmeyen davranış, eğitimsel etkinlikleri engelleme amacı güden, duruma veya ortama uygun olmayan davranış (Pala, 2005), okulda eğitsel çabaları engelleyen, sınıf etkinliklerinin aksamasına yol açan, düzen bozucu, problem davranış (Başar, 2014), eğitsel amaçları engelleyen ve sınıf üyelerini olumsuz etkileyen her türlü davranış (Akçadağ, 2017) olarak tanımlanmıştır.

Literatürde istenmeyen davranışların birçok nedeni bulunmaktadır. Öztürk (2017)'e göre, istenmeyen davranışlar, öğretmen, öğrenci ve sınıfın yapısından kaynaklanmaktadır. Balay (2016), toplumsal nedenler, geçmiş yaşantılar, sınıf dengesine ilişkin algının bozulması, öğrenci, öğretmen ve eğitim programı ile öğretim yöntemlerinden kaynaklanan nedenler olarak yedi başlık altında ele alınmıştır. Başar (2014) ise, bu nedenleri, sınıf içi ve sınıf dışı etkenler olmak üzere iki kategoride ele almıştır. Okulun bulunduğu sosyo-ekonomik düzey, medya, sınıf mevcudunun kalabalık olması, ailenin özellikleri (Altınel, 2006), okulda bireyler arasındaki geçimsizlik, öğrenme fırsatlarının eşit olmayışı (Kazu, 2007), öğretmenin sergilediği davranışlar, mesleğe yönelik tutumu, öğrencilerle etkileşim biçimi (Özsoy, 2005;

Pehlivan, 2008), öğretmenin sınıf yönetimi konusunda yeterli donanıma sahip olmaması (Yiğit, 2018) öğretmenin öğrenme-öğretme sürecinde fazla tekrar yapması (Gökden Kaya ve Ataman, 2017), öğretmenin sınıfı kontrol etme yeteneği, kişilik özellikleri (Yuan ve Che, 2012), öğretmenin planlama ve uygulamalarla ilgili yetersizliği, mesleğe ilişkin düşük beklenti, özgüven eksikliği, mesleğini sevmeme, çocukları sevmeme, tükenmişlik, başarısızlık korkusu ve meslektaşlarıyla olan rekabeti, duygusal durumu (Kazu, 2007; Ercan, 2012), öğrencilerin dezavantajlı çevrelerden çevreden gelmeleri (Charlton and Kenneth, 1993), öğrencinin aile ve sosyal çevresinden edindiği değerler ve davranış kalıpları (Öztürk, 2017), Öğrencilerin akademik başarısızlığı (Cemaloğlu, 2007), okulların kalabalık oluşu ve sosyal etkinliklerin yetersizliği (Sadık, 2006; Kırbuş, Taşmektepligil ve Üstün, 2007; Türnüklü, Zoraloğlu ve Gemici, 2001) istenmeyen öğrenci davranışlarının ortaya çıkmasına sebep olabilir.

Araştırmanın Amacı ve Önemi

İstenmeyen öğrenci davranışlarının meydana gelme sıklığının ortaya konması, ortaokullarda eğitim ve öğretim anlamında niteliğinin geliştirilmesi çabalarına ışık tutacağı, ayrıca araştırma sonuçlarının öğretmen ve okul yöneticilerine ve konuyla ilgili çalışma yürüten diğer kişilere yararlı olacağı umulmaktadır. İstenmeyen öğrenci davranışlarını verimli bir şekilde düzenlemenin yolu, etkili sınıf yönetimi ve daha ciddi sorunlar ortaya çıkmadan öğretmenin yapacağı küçük müdahalelerdir (Jones ve Jones, 2010). Okullarda istenmeyen davranışların azaltılması için öğrencilerin okula bağlılıklarının artırılması, okulun eğlenceli ve sevimli bir yer olduğunun öğrencilere gösterilmesi gerekir. Ayrıca okulda demokratik bir yönetim anlayışının oluşturulması, olumlu bir okul ikliminin oluşturulması, okulda açık bir iletişim ortamının sağlanması, öğrencilerin akademik başarılarının artırılması, sosyal ve kültürel etkinlik ortamlarının sağlanması ve bunlar için yeterli zaman ayrılması gerekmektedir. Bu araştırmanın genel amacı, öğretmen görüşlerine göre istenmeyen öğrenci davranışların görülme sıklığını tespit etmektir. Bu genel amaca bağlı olarak aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

1. Ortaokullarda istenmeyen öğrenci davranışlarına ilişkin öğretmen görüşleri nelerdir?
2. Ortaokullarda istenmeyen öğrenci davranışlarının görülme sıklığına ilişkin öğretmen görüşleri cinsiyetlerine, branşlarına, kıdemlerine ve görev yapılan okul türüne göre farklılaşmakta mıdır?

2. YÖNTEM

Araştırma Modeli

İstenmeyen öğrenci davranışların görülme sıklığının belirlenmesini amaçlayan bu araştırmada betimsel araştırma modellerinden tarama modeli kullanılmıştır. Betimsel araştırmalar, var olan bir durum olduğu gibi betimlenmeye çalışıldığı ve araştırma kapsamında veri toplanan kişilerin mevcut koşulları içerisinde tanımlanmaya çalışıldığı araştırmalardır (Karasar, 2017). Araştırmanın evrenini, 2012-2013 eğitim-öğretim yılında Batman ili merkez ilçede görev yapan 1450 ortaokul öğretmenleri oluşturmaktadır. Veri toplama aracı, seçkisiz örnekleme yöntemlerinden basit seçkisiz örnekleme yöntemi kullanılarak 590 öğretmene uygulanmıştır. Basit seçkisiz örnekleme yönteminde bütün birimler, örnekleme seçilmek için eşit ve bağımsız şansa sahiptir (Büyüköztürk, Kılıç Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2018).

İstenmeyen öğrenci davranışlarıyla ilgili veri toplama aracının geliştirilmesi için 16 öğretmenin yazılı görüşüne başvurulmuş ve ilgili literatür taranarak 49 maddelik bir madde havuzu hazırlanmıştır. Daha sonra bu madde havuzu, uzman görüşüne sunulmuş ve 39

maddeye indirilmiştir. Veri toplama aracı, Likert tipi şeklinde geliştirilmiştir. İstenmeyen öğrenci davranışların görülme sıklığı ölçeği, “Hiçbir Zaman”, “Çok Nadir”, “Bazen”, “Çoğu Zaman” ve “Her Zaman” şeklinde derecelendirilmiştir. Ölçek taslağı Batman İl merkezindeki 10 ortaokuldaki 201 öğretmene uygulanmıştır. Ölçme aracının geçerliği için faktör analizi yapılmıştır. Bu analizde Temel bileşenler analizi yapılmış ve döndürülmüş faktör analizi tekniği kullanılmıştır. Yapılan analiz sonuçlarına göre, İstenmeyen Öğrenci Davranışların Görülme Sıklığı ölçeği için Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) değeri .934 bulunmuştur. Ölçekte KMO değeri .60’tan yüksek olduğu için (Büyüköztürk, 2018) faktör analizinin tüm boyutlar için uygun olduğu söylenebilir. Bartlett küresellik testinin değeri 4728.870 bulunmuştur. Bartlett küresellik testindeki fark (.000) anlamlı çıkmıştır. Cronbach Alpha’nın değeri ise .936’dır. Analiz sonuçlarına göre faktör yükü .45 ve üzeri olan maddeler işleme alınmıştır. Bu durumda 17 madde elenmiş, 22 madde işleme alınmıştır. Her iki ölçek için faktör yük değerinin, .45 ya da daha yüksek olması seçim için iyi bir ölçüt olduğundan. 45’ten düşük maddeler ölçekten çıkarılmıştır. Faktör döndürme işleminden sonra bir faktördeki yüksek yük değerine sahip maddelerin belirlenmesinde, yüksek iki yük değeri arasındaki farkın en az .10 olması dikkate alınarak yüksek iki yük değeri arasındaki farkı .10’dan az olan maddeler elenmiştir (Büyüköztürk, 2018).

Boyut sayısının belirlenmesinde, Scree test diyagramı temel alınmıştır. Ölçekte üçüncü boyuttan sonra Scree test diyagramında eğrinin yaklaşık olarak aynı doğrultuda devam ettiği görülmüştür. İstenmeyen öğrenci davranışların görülme sıklığı ölçeğinde birinci faktör varyansın, 22.827’sini, ikinci faktör varyansın % 20.657’sini, üçüncü faktör %14.319’unu açıklamaktadır. Üç faktörün toplam varyansın %57.803’ünü açıkladığı görülmüştür. Faktör analizi sonucunda ölçek geliştirme işlemi tamamlanmıştır. İstenmeyen öğrenci davranışların görülme sıklığı ölçeğinin 3 boyut ve 22 maddeden oluştuğu görülmüştür.

Verilerin Analizi

1492

İstenmeyen öğrenci davranışların görülme sıklığı ölçeğine ilişkin maddelerin ortalama ve standart sapmalarını belirlemek için istatistiki işlem yapılmıştır. Okul türü ve cinsiyet değişkenleri için Bağımsız Gruplar t-Testi tekniği kullanılmıştır. Dağılımın homojen olmadığı durumlarda parametrik olmayan testlerden Mann-Whitney U Testi uygulanmıştır. Kıdem ve branş değişkenleri için öğretmen görüşleri arasında anlamlı fark olup olmadığını belirlemek amacıyla parametrik testler için Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) yapılmıştır. ANOVA sonucunda boyutlardaki anlamlı farkın kaynağı bulmak için cheffe Testi uygulanmıştır. Parametrik olmayan verileri için Kruskal Wallis H-Testi uygulanmıştır. Kruskal Wallis H-testinin anlamlı olduğu durumlarda ise, Mann Whitney U- testi uygulanmıştır. Ölçek için beşli dereceleme göre yazılan her görüş ifadesi için; “Hiçbir Zaman” seçeneği 5, “Çok Nadir” seçeneği 4, “Bazen” seçeneği 3, “Çoğu Zaman” 2, “Her Zaman” seçeneği 1 puan takdir edilmiştir. Aritmetik ortalamalar yorumlanırken 1.00-1.79 arasındaki ortalama değerlerin “Her Zaman”; 1.80-2.59 arasındaki ortalama değerlerin “Çoğu Zaman”; 2.60-3.39 arasındaki ortalama değerlerin “Bazen”; 3.40-4.19 arasındaki ortalama değerlerin “Çok Nadir”; 4.20-5.00 arasındaki ortalama değerlerin “Hiçbir Zaman” derecelerinde yer aldığı kabul edilmiştir. Bu duruma göre, ölçek puanlarının artması istenmeyen davranışların sıklığının azaldığı anlamı çıkmaktadır.

3. BULGULAR

Araştırmanın bu bölümünde öğretmen görüşlerine göre, ortaokullarda istenmeyen öğrenci davranışlarının görülme sıklığına ilişkin genel bulgulara yer verilmiş, daha sonra bu davranışların görülme sıklığına ilişkin öğretmen görüşleri arasında cinsiyet, branş, kıdem süresi ve görev yapılan okul türüne veriler analiz edilmiştir.

3. 1. Ortaokullarda istenmeyen davranışların görülme sıklığına ilişkin genel bulgular

Ortaokullarda istenmeyen davranışların görülme sıklığına ilişkin genel bulgular Tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo 1. İstenmeyen Davranışların Görülme Sıklığına İlişkin Bulgular

Boyutlar	$\bar{x}$	SS
Bireyler arası ilişkiler	2.59	.67
Sınıf dışı davranışlar	2.77	.71
Zarar Verici Davranışlar	3.90	.69

Tablo 1’de öğretmenler, istenmeyen öğrenci davranışlarının görülme sıklığına ilişkin “Bireyler Arası İlişkiler” ($\bar{x}=2.59$) ve “Sınıf Dışı Davranışlar” ($\bar{x}=2.77$) boyutlarındaki davranışların “Bazen” düzeyinde; “Zarar Verici Davranışlar” ($\bar{x}=3.90$) boyutundaki davranışların görülme sıklığının ise “Çok Nadir” düzeyinde olduğu yönünde görüş belirtmişlerdir.

3. 2. Cinsiyete Göre İstenmeyen Öğrenci Davranışların Görülme Sıklığına İlişkin Öğretmen Görüşleri

Cinsiyete göre, istenmeyen öğrenci davranışlarının görülme sıklığına ilişkin öğretmen görüşleri Tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo 2. Cinsiyete Göre İstenmeyen Davranışların Görülme Sıklığı

Boyutlar	Kadın (N=204)		Erkek (N= 386)		t	sd	p
	$\bar{x}$	SS	$\bar{x}$	SS			
Bireyler Arası İlişkiler	2.36	.66	2.72	.64	6.327	588	.000*
Zarar Verici Davranışlar	3.81	.73	3.95	.66	2.409	588	.016*

*p<0.05

Tablo 2’de, öğretmenlerin cinsiyet değişkenine göre ortaokullarda istenmeyen davranışların görülme sıklığına ilişkin görüşleri incelendiğinde, “Bireyler Arası İlişkiler” boyutunda kadın öğretmenlerin ortalama puanlarının ($\bar{x}=2.36$), erkek öğretmenlerin ($\bar{x}=2.72$) ortalama puanlarından daha fazla olduğu görülmektedir. Bireyler Arası İlişkiler” boyutun her iki cinsiyet grubunda da “Çoğu Zaman” düzeyinde gerçekleştiği belirtilmiştir. “Zarar Verici Davranışlar” boyutunda kadın öğretmenlerin ortalama puanlarının ($\bar{x}=3.81$), erkek öğretmenlerin ($\bar{x}=3.95$) ortalama puanlarından daha fazla olduğu görülmektedir. “Zarar Verici Davranışlar” boyutun her iki cinsiyet grubunda da “Bazen” düzeyinde gerçekleştiği saptanmıştır. Normal dağılım gösteren “Bireyler Arası İlişkiler” ve “Zarar Verici Davranışlar” boyutları arasında anlamlı farklılığın olduğu görülmektedir. Bu fark, her iki boyutta da erkek öğretmenlerin lehinedir. Diğer bir ifade ile erkek öğretmenler, kadın öğretmenlere göre istenmeyen öğrenci davranışlarının okullarda daha az görüldüğünü belirtmişlerdir.

Tablo 3. Cinsiyet Göre, Homojen Dağılım Göstermeyen “Sınıf Dışı Davranışlar” Boyutundaki MWU Testi Sonuçları

Boyutlar	Kadın (N=204)		Erkek (N= 386)		MWU	p
	Sıra Ort.	Sıra Top.	Sıra Ort.	Sıra Top.		
Sınıf dışı davranışlar	258.06	52644.50	315.29	121700.50	31734.500	.000*

*p<0.05

Cinsiyet değişkenine göre, “Sınıf dışı Davranışlar” boyutunda istenmeyen öğrenci davranışlarının görülme sıklığına ilişkin öğretmen görüşleri arasında anlamlı fark vardır. Bu boyuttaki anlamlı fark, erkek öğretmenlerin lehinedir. Buna göre, erkek öğretmenler ($\bar{x}$ =315.29), kadın ($\bar{x}$ =258.06) öğretmenlere göre, istenmeyen öğrenci davranışlarının görülme sıklığının daha az olduğu yönünde görüş belirtmişlerdir.

3. 3. Branş Değişkenine Göre İstenmeyen Davranışların Görülme Sıklığına İlişkin Öğretmen Görüşleri

Branş değişkenine göre, istenmeyen davranışların görülme sıklığına ilişkin öğretmen görüşleri Tablo 4’te sunulmuştur.

Tablo 4. Branşa Göre İstenmeyen Davranışların Görülme Sıklığına İlişkin Görüşler

Boyutlar	TS Grubu (N=205)		FM Grubu (N=184)		Din Kültürü (N=33)		İngilizce (N=74)		Diğer dersler (N=95)		F	p
	$\bar{x}$	SS	$\bar{x}$	SS	$\bar{x}$	SS	$\bar{x}$	SS	$\bar{x}$	SS		
Ders Dışı Davranışlar	3.92	.65	3.93	.64	3.84	.69	3.94	.71	3.79	.85	.851	.493

1494

Tablo 4’te branş değişkenine göre, Normal dağılım gösteren “Ders Dışı Davranışlar” boyutundaki istenmeyen öğrenci davranışlarının görülme sıklığına ilişkin öğretmen görüşleri sunulmuştur. Tablo 4’e göre, İngilizce branşındaki öğretmenlerin puan ortalamasının ($\bar{x}$ =3.94) en yüksek, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenlerinin puan ortalamasının ($\bar{x}$ =3.84) ise düşük düzeyde olduğu görülmektedir. Bu duruma göre, İngilizce öğretmenleri, istenmeyen öğrenci davranışlarının görülme sıklığının daha az gerçekleştiği yönünde görüş belirtirken, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenleri istenmeyen öğrenci davranışlarının görülme sıklığının daha fazla olduğu yönünde görüş belirtmişleridir. Branş değişkenine göre, “Ders Dışı Davranışlar” boyutunda öğretmen görüşleri arasında anlamlı fark tespit edilmemiştir.

Tablo 5. Branşa Göre Homojen Dağılım Göstermeyen Bireyler Arası İlişkiler ve Zarar Verici Davranışlar Boyutları İçin Kruskal-Wallis H-Testi Sonuçları

Boyutlar	Türkçe-Sosyal (N=205)	Mat. Fen (N=184)	Din Kült. (N=33)	İngilizce (N=74)	Diğer (N=95)	Kruskal-Wallis H-Testi		
						χ	P	sd
Bireyler arası ilişkiler	Sıra ort. 310,83	Sıra ort. 308,18	Sıra ort. 274,82	Sıra ort. 269,47	Sıra ort. 263,80	7.936	.094	4
Zarar verici davranışlar	305,25	311,61	310,15	255,69	272,47	9.057	.060	4

Tablo 5’te homojen dağılım göstermeyen “Bireyler Arası İlişkiler” ve “Zarar Verici Davranışlar” boyutları için yapılan Kruskal Wallis H-Testi sonuçları sunulmuştur. Branş değişkenine göre, istenmeyen öğrenci davranışlarının görülme sıklığına ilişkin öğretmen görüşleri arasında “Bireyler Arası İlişkiler” ve “Zarar Verici Davranışlar” boyutları arasında anlamlı farklılık tespit edilmemiştir.

3. 4. Kıdem Değişkenine Göre İstenmeyen Davranışların Görülme Sıklığına İlişkin Öğretmen Görüşleri

Kıdem değişkenine göre, istenmeyen davranışların görülme sıklığına ilişkin öğretmen görüşleri Tablo 6’da sunulmuştur.

Tablo 6. Kıdeme Göre İstenmeyen Davranışların Görülme Sıklığına İlişkin Görüşler

Boyutlar	1-5 yıl (N=262)		6-10 yıl (N=183)		11-15 yıl (N=104)		16 yıl üstü (N=41)		f	p	Fark
	$\bar{x}$	SS	$\bar{x}$	SS	$\bar{x}$	SS	$\bar{x}$	SS			
Bireyler arası ilişkiler	2.49	.69	2.64	.68	2.75	.58	2.68	.62	4.53	.004*	1-5 11-15
Zarar Verici Davranışlar	3.87	.72	3.93	.70	3.90	.61	3.96	.66	.419	.740	

*p<0,05

Tablo 6’da öğretmenlerin kıdemlerine göre istenmeyen öğrenci davranışlarının görülme sıklığına ilişkin görüşleri incelendiğinde, “Bireyler Arası İlişkiler” boyutunda puan ortalamaları bakımından en yüksek ortalamanın 11-15 kıdem yılına sahip öğretmenler olduğu ($\bar{x}$ =2.75) en düşük puan ortalamasının da 1-5 yıl kıdeme sahip öğretmenlerin ($\bar{x}$ =2.49) olduğu görülmektedir. “Zarar Verici Davranışlar” boyutunda ise puan ortalamaları bakımından en yüksek ortalamanın 16 yıl ve üstü kıdem yılına sahip öğretmenler olduğu ($\bar{x}$ =3.96), en düşük puan ortalamasının da 1-5 yıl kıdeme sahip öğretmenlere ait ($\bar{x}$ =3.87) olduğu görülmektedir. Tablo 6’da “Bireyler Arası İlişkiler” boyutunda istenmeyen öğrenci davranışlarının görülme sıklığına ilişkin öğretmen görüşleri arasında 1-5 kıdem yılına sahip öğretmenler ile 11-15 kıdem yılına sahip öğretmenler arasında anlamlı farklılık olduğu görülmektedir. Bu fark, 11-15 kıdem yılına sahip öğretmenlerin lehinedir.

1495

Tablo 7. Kıdeme Göre Homojen Dağılım Göstermeyen “Zarar Verici Davranışlar” Boyutundaki Kruskal Wallis H-Testi Sonuçları

Boyut	1-5 yıl (N=262)	6-10 yıl (N=183)	11-15 yıl (N=104)	16 yıl üstü (N=41)	Kruskal-Wallis H-Testi		
	Sıra ort.	Sıra ort.	Sıra ort.	Sıra ort.	χ	P	sd
Zarar Verici Davranışlar	263.43	312.73	342.47	304.39	19.200	.000*	3

*p< 0,05

Kıdeme göre istenmeyen öğrenci davranışlarının görülme sıklığına ilişkin öğretmen görüşleri arasında “Zarar Verici Davranışlar” boyutunda anlamlı bir farkın olduğu tespit edilmiştir. Bu boyuttaki anlamlı farkın, mesleki kıdemi 1-5 yıl ile mesleki kıdemi 11-15 yıl arası öğretmenler arasında olduğu görülmektedir. Bu boyuttaki anlamlı fark, mesleki kıdemi 11- 15 yıl arası öğretmenlerin lehinedir. Buna göre, mesleki kıdemi 11-15 yıl arası öğretmenler, mesleki kıdemi 1-5 yıl arası öğretmenlere göre, istenmeyen öğrenci davranışlarının görülme sıklığının daha az düzeyde gerçekleştiği yönünde görüş belirtmişlerdir.

3. 5. Okul Türüne Göre İstenmeyen Davranışların Görülme Sıklığına İlişkin Öğretmen Görüşleri

Okul türü değişkenine göre, istenmeyen davranışların görülme sıklığına ilişkin öğretmen görüşleri Tablo 8’de sunulmuştur.

Tablo 8. Okul Türüne Göre İstenmeyen Davranışların Görülme Sıklığına İlişkin Görüşler

Boyutlar	Resmi okul (N=545)		Özel okul (N= 45)		t	sd	p
	$\bar{x}$	SS	$\bar{x}$	SS			
Bireyler arası ilişkiler	2.53	.63	3.32	.67	7.901	588	.000*
Sınıf dışı davranışlar	2.69	.65	3.72	.76	10.076	588	.000*
Zarar Verici Davranışlar	3.85	.68	4.50	.59	6.212	588	.000*

*p< 0,05

Tablo 8 incelendiğinde, resmi okullarda görev yapan öğretmenlerin “Bireyler Arası İlişkiler” boyutunda yer alan davranışların “Çoğu Zaman” düzeyinde, “Sınıf Dışı Davranışlar” boyutunda ise “Bazen” düzeyinde gerçekleştiği görülmektedir. Resmi okullarda görev yapan öğretmenlere göre ortaokullarda en az görülen istenmeyen davranışların “Zarar Verici Davranışlar” olduğu ve bu boyutun “Bazen” düzeyinde gerçekleştiği yönündedir. Özel okullarda görev yapan öğretmenlerin “Bireyler Arası İlişkiler” boyutunda yer alan istenmeyen öğrenci davranışlarının “Bazen” düzeyinde, “Sınıf Dışı Davranışlar” boyutunda yer alan istenmeyen öğrenci davranışlarının ise “Çok Nadir” düzeyinde gerçekleştiği tablodan anlaşılmaktadır. Özel okullarda görev yapan öğretmenlere göre ortaokullarda “Zarar Verici Davranışlar” boyutunda yer alan istenmeyen öğrenci davranışlarının “Hiçbir Zaman” düzeyindedir. Okul türüne göre, istenmeyen davranışların görülme sıklığında bütün boyutlarda özel okulların lehine olduğu görülmektedir.

4. SONUÇ, TARTIŞMA ve ÖNERİLER

Araştırmaya katılan öğretmenlere göre, “Bireyler Arası İlişkiler” ve “Sınıf Dışı Davranışlar” boyutunda yer alan davranışların ortaokul öğrencilerinde “Bazen” düzeyinde, “Zarar Verici Davranışlar” boyutundaki davranışlarının görülme sıklığı ise “Çok Nadir” gerçekleştiği saptanmıştır. İstenmeyen öğrenci davranışlarının görülme sıklığının genel olarak “Bazen” düzeyinde gerçekleştiği bulgusu, Kutlu (2006) tarafından yapılan araştırmayla da desteklenmektedir.

Ortaokullarda istenmeyen öğrenci davranışlarının görülme sıklığına ilişkin öğretmen görüşleri cinsiyet değişkeni açısından ele alındığında, araştırmaya katılan öğretmen görüşleri arasında anlamlı farklılaşmanın olduğu görülmüştür. “Bireyler Arası İlişkiler”, “Sınıf dışı Davranışlar” ve “Zarar Verici Davranışlar” boyutlarında bu farkın erkek öğretmenler lehine olduğu saptanmıştır. Erkek ve kadın öğretmenler, “Bireyler Arası İlişkiler” ve “Zarar Verici Davranışlar” boyutlarında ortaokullarda istenmeyen öğrenci davranışlarının görülme sıklığının “Bazen” düzeyinde, “Zarar Verici Davranışlar” boyutunda ise bu oranın “Çok Nadir” düzeyinde gerçekleştiğini belirtmişlerdir. Bu sonuca göre erkek öğretmenler, kadın öğretmenlere göre istenmeyen öğrenci davranışlarının ortaokullarda daha az gördüklerini belirtmişlerdir. Cinsiyet değişkenine göre erkek öğretmenler lehine görülen bu durum, erkek öğretmenlerin otoritesine bağlanabilir.

Literatürde istenmeyen öğrenci davranışlarının görülme sıklığının cinsiyet değişkenine göre değiştiğine ilişkin bulgulara rastlanmaktadır. Örneğin, Baysal, (2009) tarafından yapılan araştırmada öğretmenlerin cinsiyet değişkenine göre disiplin sorunları ile ilgili görüşleri arasında anlamlı farka rastlanmıştır. Bu farka göre, kadın öğretmenler, erkek öğretmenlere göre sınıflarında daha fazla disiplin sorunlarıyla karşılaşmaktadırlar. Başka bir çalışmada da (Çapri, Balcı ve Çelikkaleli, 2010) araştırmanın bazı maddelerinde (arkadaşlarının dikkatini dağıtacak biçimde kıpırdanıp durma, dikkatini derse vermeme, dersle ilgili olmayan konularda konuşma, derste her şeye amaçsızca gülme ve sınıftaki sıraları, tahtayı veya panoyu tahrip etme) cinsiyet değişkeni açısından anlamlı düzeyde farklılaşma olduğu tespit edilmiştir. Bu farklılaşmaların tamamı kadın öğretmenler lehinedir. Özer (2009) ise, istenmeyen öğrenci davranışlarının sınıf içinde gözlenme sıklığında öğretmen adayları arasında cinsiyete göre farklılaşma olduğu; “Derlere geç kalmak” davranışını erkek öğretmen adayları, “Kavga etmek” ve “Sınıfta izin almadan konuşmak” davranışlarını ise kadın öğretmen adaylarının en fazla gözlemledikleri sunucuna ulaşmıştır. Yine benzer bir araştırmada, cinsiyete göre, öğretmenlerin sınıf içi istenmeyen öğrenci davranışlarının görülme sıklığına ilişkin görüşleri arasında sadece “Arkadaşlarının, sınıfın, öğretmenin eşyalarına zarar verme” davranışında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Anlamlı fark görülen bu davranış, erkek öğretmenlerin sınıflarında daha fazla görülmüştür (Özdemir, 2009). Literatürde istenmeyen öğrenci davranışlarının görülme sıklığının cinsiyet değişkenine göre değişmediğini gösteren araştırmalara da rastlanmaktadır. Taşçı (2011), Sezgin ve Duran (2010), Kılıç Özmen (2009), Özdemir (2009), Özer (2009), Balay ve Sağlam (2008), Kapucuoğlu Tolunay, (2008), Boyraz, (2007), Gökdoğan (2007), Özbebit (2007), Kutlu (2006), Şahin (2005) ve Yüksel (2005) yaptıkları çalışmalarda istenmeyen öğrenci davranışlarının görülme sıklığının, cinsiyet değişkeni açısından herhangi bir farklılığa neden olmadığı bulgusuna ulaşmışlardır.

Branş değişkenine göre, ortaokullarda istenmeyen öğrenci davranışlarının görülme sıklığı “Bireyler Arası İlişkiler”, “Zarar Verici Davranışlar” ve “Sınıf dışı Davranışlar” boyutlarında öğretmen görüşleri arasında anlamlı farklılaşmanın olmadığı görülmüştür. Branş öğretmenleri, “Bireyler Arası İlişkiler” ve “Zarar Verici Davranışlar” boyutlarında ortaokullarda istenmeyen öğrenci davranışlarının görülme sıklığının “Bazen” düzeyinde, “Zarar Verici Davranışlar” boyutunda ise bu oranın “Çok Nadir” düzeyinde gerçekleştiğini belirtmişlerdir. Literatürün de desteklediği bu durum istenmeyen öğrenci davranışları konusunda bütün branş öğretmenlerinin benzer düşündükleri araştırmada ortaya konmuştur. Okul öncesi eğitimi öğretmenleri üzerinde yapılan bir araştırmada branş değişkeni açısından, istenmeyen davranışların görülme sıklığına ilişkin öğretmen görüşleri arasında herhangi anlamlı farklılığa rastlanmamıştır (Demirhan Harmanda, 2011). Balay ve Sağlam (2008) da öğretmenlerin sınıf içi olumsuz davranışlara ilişkin görüşleri arasında branş değişkenine göre anlamlı bir farklılığa rastlamadıkları bulgusuna ulaşmışlardır. Benzer bir bulgu, Sezgin ve Duran, (2010) tarafından yapılan araştırmada da tespit edilmiştir. Gerek bu araştırmada ulaşılan sonuçlar, gerekse literatürde ulaşılan araştırma sonuçlarına göre, branş değişkeni açısından istenmeyen öğrenci davranışlarının görülme sıklığına ilişkin öğretmen görüşleri arasında herhangi bir farklılığa rastlanmamış olması dikkat çekici bir durumdur. Bu konuda bütün branş öğretmenlerinin benzer düşüncelerini, ortak bir noktaya vurgu yaptıkları yönünde yorumlamak mümkündür.

Öğretmenlerin kıdemlerine göre, istenmeyen öğrenci davranışlarının görülme sıklığına ilişkin sonuçlar incelendiğinde, “Bireyler Arası İlişkiler” boyutunda puan ortalamaları bakımından en yüksek ortalamanın 11-15 kıdem yılına sahip öğretmenler olduğu, en düşük puan ortalamasının da 1-5 yıl kıdeme sahip öğretmenlerin olduğu tespit edilmiştir. “Zarar Verici Davranışlar” boyutunda ise puan ortalamaları bakımından en yüksek ortalamanın 16 yıl ve üstü kıdem yılına sahip öğretmenlere ait olduğu saptanmıştır. En düşük puan ortalaması ise

1-5 yıl kıdeme sahip öğretmenlere aittir. “Bireyler Arası İlişkiler” boyutunda istenmeyen öğrenci davranışlarının görülme sıklığına ilişkin görüşleri arasında 1-5 kıdem yılına sahip öğretmenler ile 11-15 kıdem yılına sahip öğretmenler arasında anlamlı farklılık olduğu görülmüştür. Bu fark, 11-15 kıdem yılına sahip öğretmenlerin lehine bulunmuştur. “Zarar Verici Davranışlar” boyutunda mesleki kıdemi 1-5 yıl ile mesleki kıdemi 11-15 yıl arası öğretmenler arasında anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Bu boyuttaki anlamlı fark, mesleki kıdemi 11-15 yıl arası öğretmenlere aittir. Genel olarak kıdem yılı arttıkça istenmeyen öğrenci davranışlarının görülme sıklığına ilişkin öğretmenlerin olumlu görüş belirttikleri görülmektedir. Bu durum, öğretmenlerin mesleki deneyimlerine bağlanabilir. Öğretmenlerin deneyim sonucunda, istenmeyen öğrenci davranışlarına daha fazla hoşgörü ile baktıkları ya da mesleki kıdem arttıkça öğretmenlerin, istenmeyen davranışlarla karşılaşmamak için daha fazla çözüm yolları ürettikleri söylenebilir.

Literatürde istenmeyen öğrenci davranışlarının görülme sıklığının mesleki kıdem değişkenine göre değiştiğine ilişkin bulgulara rastlanmaktadır. Örneğin, Sezgin ve Duran (2010) tarafından yapılan çalışmada, mesleki kıdemi 11-20 yıl olan öğretmenlerin, istenmeyen öğrenci davranışlarıyla karşılaşma düzeylerinin diğer öğretmenlere göre daha düşük düzeyde bulunmuştur. Kutlu (2006) tarafından yapılan çalışmada ise, “Mazeretsiz devamsızlık yapmak” ve “Arkadaşları ile kavga etmek” maddelerdeki istenmeyen öğrenci davranışları ile öğretmenlerin mesleki kıdemleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmuş, diğer istenmeyen öğrenci davranışlarını belirten maddeler ile öğretmenlerin mesleki kıdemleri arasında herhangi bir anlamlı farklılığa rastlanmamıştır. “Mazeretsiz devamsızlık yapmak” maddesinde kıdemi az olan öğretmenlerin sınıflarında öğrencilerin daha az mazeretsiz devamsızlık yaptıkları, “Arkadaşları ile kavga etmek” davranışında ise 21 yıl ve üzeri kıdeme sahip öğretmenlerin lehine bir durum söz konusudur. Başka bir çalışmada da 27 maddelik bir anketin 16 maddesinde mesleki kıdeme göre anlamlı düzeyde bir farklılığa rastlanırken, 11 madde de herhangi bir farklılığa rastlanmamıştır (Baysal, 2009). Benzer sonuçların elde edildiği başka bir çalışmada mesleki kıdem değişkeni bakımından öğretmenlerin görüşleri arasında, 22 davranıştan 18 tanesinde anlamlı farklılık görülmüştür (Özdemir, 2009).

Öğretmenlerin mesleki kıdemlerine göre istenmeyen öğrenci davranışlarıyla karşılaşma sıklığında anlamlı bir farklılığa rastlanmayan araştırmalar da mevcuttur. Örneğin, Demirhan Harmanda (2011), Taşçı (2011), Balay ve Sağlam (2008), Kapucuoğlu Tolunay (2008), Özbebit (2007) tarafından yapılan çalışmalarda, öğretmenlerin mesleki kıdemlerine göre, istenmeyen öğrenci davranışlarıyla karşılaşma sıklığında herhangi bir anlamlı farklılığa rastlanmamıştır. Genel olarak bakıldığında, kıdem yılı arttıkça öğretmenlerin istenmeyen öğrenci davranışlarının görülme sıklığına ilişkin görüşlerinin olumlu bir seyir içine girdiği görülmektedir. Bu durumu, öğretmenlerin mesleki deneyimlerine bağlamak mümkündür. Bu deneyim sonucunda öğretmenlerin, istenmeyen öğrenci davranışlarına daha fazla hoşgörü ile baktıkları söylenebilir. Ya da mesleki kıdem arttıkça öğretmenlerin, istenmeyen davranışlarla karşılaşmamak için daha fazla çözüm yolları ürettikleri sonucunu da çıkarmak mümkündür.

Ortaokullarda istenmeyen öğrenci davranışlarının görülme sıklığı okul türü değişkeni açısından ele alındığında “Bireyler Arası İlişkiler”, “Sınıf Dışı Davranışlar” ve “Zarar Verici Davranışlar” boyutlarında öğretmen görüşleri anlamlı farkın olduğu görülmüştür. Her üç boyuta da bu farkın, resmi okulların lehine olduğu saptanmıştır. Öğretmen görüşlerine göre ortalama puanlar incelendiğinde, resmi okullarda istenmeyen öğrenci davranışlarının “Bazen” düzeyinde, özel okullarda ise “Çok Nadir” düzeyinde gerçekleştiği görülmüştür. Bu sonuçta özel okullarda görev yapan öğretmenler, resmi okullarda görev yapan öğretmenlere göre, istenmeyen öğrenci davranışlarının daha az gerçekleştiğini belirtmişlerdir.

Okul türüne göre, istenmeyen davranışların görülme sıklığında bütün boyutlarda anlamlı farklılık vardır. Ortalama puanlar incelendiğinde bu farkın, özel okulların lehine olduğu görülmektedir. Bu bulgu, Kılıç Özmen (2009) tarafından araştırmayla da desteklenmektedir. Araştırmada, özel ilköğretim okulunda çalışan öğretmenlerin istenmeyen davranışlar ile karşılaşma durumlarına ilişkin puan ortalamaları $\bar{x} = 104.69$; resmi ilköğretim okulunda çalışan öğretmenlerin ise $\bar{x} = 116.63$ olarak tespit edilmiştir. Ancak, Gökduman'ın (2007) yaptığı benzer bir araştırmada, istenmeyen öğrenci davranışlarının görülme sıklığında, resmi ilköğretim okulları ile özel ilköğretim okulları arasında anlamlı bir farka rastlanmamıştır. Resmi okullarda görev yapan öğretmenlerin, özel okullarda görev yapan öğretmenlere göre, istenmeyen öğrenci davranışlarının görülme sıklığının okullarında daha fazla meydana geldiğini belirtmelerinin birçok nedeninden söz edilebilir. Resmi okullardaki sınıf mevcutları, okulun bulunduğu sosyal çevre, velilerin sosyal ve ekonomik düzeyleri, öğrenme ortamı, rehberlik hizmetleri gibi durumlar istenmeyen öğrenci davranışlarının sıklığını arttırmada etkili olmuş olabilir. Buna karşın özel okulların, genel olarak yukarıda sayılan durumlar karşısında resmi okullara oranla daha avantajlı olmaları, bu okullarda istenmeyen öğrenci davranışlarının görülme sıklığını azaltmada etkili olmuş olabilir.

İstenmeyen öğrenci davranışlarının görülme sıklığının araştırıldığı bu çalışmada ve bu çalışmayı destekleyen literatürün varlığı, sorunun önemi hakkında eğitim paydaşlarına bir fikirler sunmaktadır. İstenmeyen öğrenci davranışlarının varlığı bir sorundur. Bu soruna çözüm bulmak için aşağıdaki öneriler geliştirilebilir.

1. İstenmeyen öğrenci davranışlarının azaltılması için derslerde, empati becerisi geliştirme etkinlikleri yapılmalı, işbirliğine dayalı öğrenme yöntemlerine ağırlık verilmelidir.

2. İstenmeyen öğrenci davranışlarının yönetilmesi ve önlenmesi konusunda okul idarecilerine, öğretmenlere, öğrencilere ve öğrenci ailelerine uzman kişilerce eğitim verilmelidir.

3. Sınıflarda öğrenci sayılarını makul seviyeye (25-30 arası) çekecek çalışmalar yapılmalıdır.

4. Okulların fiziki durumları gözden geçirilmeli, sosyal etkinlikler, spor faaliyetleri ve ders dışı etkinliklere daha fazla imkan sağlayacak düzenlemeler yapılmalıdır.

KAYNAKÇA

- Akçadağ, T. (2017). Sorun davranışların yönetimi. H. Kıran ve Çelik, K (Ed.), *Etkili Sınıf yönetimi* (ss.255-288). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Akpınar, B. & Özdaş, F. (2012). An analysis of high school students' misbehaviors and the punishments given (The case of Diyarbakır province). *International Journal of Arts and Commerce*, 1(2), 37-47.
- Altınel, Z. (2006). *Student misbehaviour in EFL classes: teachers' and students' perspectives. unpublished master of arts*. Çukurova University Institute of Social Studies, Adana.
- Aydın, İ. (2018). *Eğitim ve öğretimde etik* (9. baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Babad, E. (2009). *The social psychology of the classroom*. Routledge 270 Madison Ave, NewYork: Taylor & Francis e-Library.
- Balay R. ve Sağlam, M. (2008). Sınıf içi olumsuz davranışlara ilişkin öğretmen görüşleri. *Yüzcüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 4(2),1-24.
- Balay, R. (2016). *2000'li yıllarda sınıf yönetimi* (7. baskı). Ankara: Pegem Akademi
- Başar, H. (2014). *Sınıf yönetimi* (19. baskı). Ankara: Anı Yayıncılık

- Baysal, N. (2009). *İlköğretim II. kademedeki görevli öğretmenlerin sınıfta karşılaştıkları disiplin sorunlarına, bunların nedenlerine ve çözüm yollarına ilişkin görüşleri (Diyarbakır ili örneği)*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Diyarbakır.
- Boyras, A. (2007). *İlköğretim okullarında görev yapan aday öğretmenlerin sınıfta karşılaştıkları disiplin sorunları (Kırıkkale İli Örneği)*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Büyüköztürk, Ş. (2018). *Veri analizi el kitabı* (24. baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel F. (2018). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (5. baskı). Ankara, Pegem Akademi.
- Cemaloğlu, N. (2007). Disiplin ile ilgili kavramlar, ilkeler ve uygulamalar. *Millî Eğitim*, (175), 8-23.
- Charlton, T. and Kenneth D. (1993). *Ensuring schools are fit for the future*. Managing Misbehaviour in Schools (3-16). (Ed. Tony Charlton and Kenneth David). London: 11 New Fetter Lane, EC4P 4EE.
- Çapri, B., Balci, A. ve Çelikkaleli Ö. (2010). İlköğretim öğretmenlerinin sınıf içi istenmeyen davranışlara ilişkin görüşlerinin karşılaştırılması. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6(2), 89-102.
- Demirhan Harmanda, E. (2011). *Ankara il merkezinde görev yapan okul öncesi eğitimi öğretmenlerinin tükenmişlik düzeyleri ile çocuklarda görülen istenmeyen davranışları değerlendirmeleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Ercan, L. (2012). *Sınıfta istenmeyen davranışların yönetimi*. Leyla Küçükahmet (Editör). Sınıf yönetimi (s. 183-210). Ankara: Pegem Akademi.
- Gökden Kaya ve Ataman. (2017). Üstün yetenekli öğrencilerin istenmeyen davranışlarına yönelik öğretmenlerin eğitim ihtiyaçlarının belirlenmesi, *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 37(3), 835 – 853.
- Gökdoğan, G. (2007). *Sınıf yönetiminde istenmeyen öğrenci davranışlarının resmi ilköğretim okulları ve özel ilköğretim okullarında mukayeseli incelenmesi (Kayseri ili örneği)*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri.
- Jones, V. & Jones, L. (2010). *Comprehensive classroom management*. New Jersey: Pearson Education Inc.
- Kapucuoğlu Tolunay, A. (2008). *Sınıf öğretmenlerinin sınıfta karşılaştıkları istenmeyen öğrenci davranışları ve bu davranışlara karşı kullandıkları baş etme yöntemleri*. Yüksek lisans tezi, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa.
- Karasar, N. (2017). *Bilimsel araştırma yöntemi: Kavramlar ilkeler teknikler*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Kazu, H. (2007). Öğretmenlerin sınıfta istenmeyen davranışların önlenmesi ve değiştirilmesine yönelik stratejileri uygulama durumları. *Millî Eğitim Dergisi*, (175), 57-66.
- Kılıç Özmen, Z. (2009). *İlköğretim öğretmenlerinin duygusal zekâ düzeyleriyle öğrencilerin istenmeyen davranışlarını algılamaları ve başa çıkma yöntemleri arasındaki ilişki*. Yayınlanmamış doktora tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Kırbaş, Ş., Taşmektepligil, Y., Üstün, A. (2007). Ortaöğretimde gençleri şiddete yönelten nedenler ve şiddeti engellemede spor aktivitelerinin rolünün incelenmesi: Amasya ili örneği. *Spor Bilimleri Dergisi*, (4), 177-185.
- Korkmaz, İ. (2014). *İstenmeyen davranışların önlenmesi*, Zeki Kaya (Editör). Sınıf Yönetimi (s. 287-311). Ankara: Pegem Akademi.
- Kutlu, E. (2006). *Sınıf öğretmenlerinin görüşlerine göre sınıf yönetiminde davranış düzenleme sürecinin değerlendirilmesi (Kayseri ili örneği)*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Kayseri
- Marzano, R. J., Marzano, J. S. ve Pickering, D. J. (2008). *Etkili sınıf yönetimi stratejileri*. (Çev: Sibel Sakacı) İstanbul. Redhouse Eğitim Kitapları.
- Özbebit, G. (2007). *İngilizce öğretmenlerinin karşılaştıkları istenmeyen öğrenci davranışları, kullandıkları sınıf yönetim teknikleri ve kullanım sıklıkları (Kayseri ili örneği)*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri.

- Özdemir, T. (2009). *İstenmeyen öğrenci davranışlarının görülme sıklığı ile öğretmenlerin tükenmişlik düzeyleri arasındaki ilişki*. Yayınlanmamış doktora tezi. Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu.
- Özer, G. (2009). *Öğretmen adaylarının sınıf içinde gözlemledikleri istenmeyen öğrenci davranışları ve bu davranışlarla baş etmede kullanılacak stratejilere ilişkin görüşleri*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Zonguldak Karaelmas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Zonguldak.
- Özsoy, O. (2005). *Etkin eğitim* (4. baskı). İstanbul: Hayat Yayınları.
- Öztürk, B. (2017). *Sınıfta istenmeyen davranışların önlenmesi ve giderilmesi*. Emin Karip (Editör). Sınıf yönetimi (s.149-192). Ankara. Pegem Akademi.
- Pala, A. (2005). Sınıfta istenmeyen öğrenci davranışlarını önlemeye dönük disiplin modelleri. *Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (13), 171-179.
- Pehlivan, H. (2008). *Etkili öğretim için öğretmen davranışları*. Ankara: Asil Yayın Dağıtım.
- Sadık, F. (2006). *Öğrencilerin istenmeyen davranışları ve bu davranışlarla bas edilme stratejilerinin öğretmen, öğrenci ve veli görüşlerine göre incelenmesi ve güvenen disiplin modeli temele alınarak uygulanan eğitim programının öğretmenlerin bas etme stratejilerine etkisi*. Yayınlanmamış doktora tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Sezgin, F. ve Duran E. (2010). İlköğretim okulu öğretmenlerinin öğrencilerin istenmeyen davranışlarına yönelik önleme ve müdahale yöntemleri. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 30(1), 147-168.
- Şahin, O. (2005). *İlköğretim okulları birinci kademe 5. sınıf öğrencilerinin istenmeyen davranışların görülme derecesi ve bu davranışlara ilişkin öğretmenlerin kullandıkları çözüm stratejileri*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Abant izzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu.
- Taşçı, F. (2011). *Anadolu liseleri İngilizce derslerinde konuşma ve dinleme becerilerinin kazandırılmasına yönelik etkinliklerde karşılaşılan istenmeyen öğrenci davranışlarının incelenmesi: öğretmen ve öğrenci alguları (Kayseri ili örneği)*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Erciyes Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Kayseri.
- Türnüklü, A., Zoraloğlu, Y., Gemici, Y. (2001). İlköğretim okullarında okul yönetimine yansıyan disiplin sorunları. *Eğitim Yönetimi*, 7(27), 417-441.
- Yahaya, A., Ramli, J., Hashim, S., Ibrahim, M. A., Abd Rahman, R. R. R. and Yahaya, N. (2009). Discipline problems among secondary school students in johor bahru, malaysia. *European Journal of Social Sciences*, 11 (4), 659- 675.
- Yiğit, B. (2018). *Sınıfta disiplin ve öğrenci davranışının yönetimi*. Şişman, M. ve Turan, S (Editörler:) Sınıf yönetimi (s.77-95). Ankara: Pegem Akademi.
- Yuan, X. and Che L. (2012). How to deal with student misbehaviour in the classroom?. *Journal of Educational and Developmental Psychology*, 2(1), 143-150.
- Yüksel, A. (2005). *İlköğretim I. kademe 1., 2. ve . 3 sınıflarda istenmeyen öğrenci davranışlarına ilişkin öğretmen gözlem ve görüşleri*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyon.